

**Carmelites Descalços
Catalunya i Balears**

Diagonal, 424 — 08037 Barcelona
Tel. 934 160 808 — info@carmelcat.cat
www.carmelcat.cat

**Llibre de les ESTANCES
o CASTELL INTERIOR**
(Teresa de Jesús)

Curs 2012-2013

Guia de lectura

(Text preparat per la comissió del V Centenari del naixement de Santa Teresa com a guia de lectura del llibre de *Les Estances* per al curs 2012-2013)

Benvolguts tots,

Teniu a les mans la quarta “guia de lectura” per acompanyar-nos en la lectura anual de Santa Teresa que, segons el programa previst, aquest any se centrarà en el Llibre de les Estances o Castell interior.

A diferència d'altres anys, aquesta vegada tan sols enviarem una guia, la doctrinal. Hem pres aquesta decisió veient que moltes comunitats utilitzen per a la lectura en comú i per a la pastoral les fitxes que es publiquen a la pàgina web del Centenari, i ens ha semblat millor concentrar el treball en aquestes guies i no oferir-ne una altra que pot ser de menor utilitat.

Les comunitats que no disposen d'Internet o que no poden accedir a la xarxa freqüentment, poden sol·licitar als superiors majors que els enviïn aquestes fitxes, o bé posar-se en contacte amb la Comissió del Centenari a través de la pàgina web perquè els enviem les guies a una adreça de correu electrònic (no ens és possible fer-ho per correu postal).

Emprenquem doncs, junts, aquest apassionant viatge al castell de diamant o d'un cristall molt pur...

*COMISSIÓ PREPARATÒRIA OCD
del V Centenari del Naixement de Santa Teresa*

BIBLIOGRAFIA

Edicions de les Obres de Santa Teresa:

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Obras completas*, Madrid: Editorial de Espiritualidad, 2128 pp., 5a. edició.

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Obras completas*, Burgos: Monte Carmelo, 1420 pp., 15a. edició (sense les Cartes).

Edicions de les Estances:

—SANTA TERESA DE JESÚS, *Las Moradas*, Madrid: Editorial de Espiritualidad, 272 pp., 8a. edició.

Comentaris i altres llibres:

—Tomás ÁLVAREZ, *Comentarios al Castillo Interior de Santa Teresa de Jesús*, Burgos: Monte Carmelo, 334 pp.

—Maximiliano HÉRRÁIZ, *Introducción al Castillo interior*, Burgos: Monte Carmelo, 144 pp.

La fotografia de la coberta correspon al col·legi de les Teresianes del carrer Ganduxer de Barcelona, un edifici que l'arquitecte Antoni Gaudí va dissenyar inspirant-se en el llibre de les Estances de santa Teresa de Jesús.

ni espiritual i una íntima comunicació amb la Trinitat, de la qual brolla espontàniament una gran pau en la qual viu l'ànima, que és activa i contemplativa alhora. Una contemplació que no és subjectiva, sinó que transcendeix l'home fa que s'oblidi d'ell mateix i s'entregui a Crist i a l'Església.”

Aquesta mena de resum autoritzat és com la presentació del Castell en el seu conjunt, i ve a ser alhora com una invitació a anar verificant tota aquesta estructura, no d'una manera mental o intel·lectual, sinó vivencialment, és a dir, des de la praxi i l'experiència cristiana, i tot això de la mà de Teresa de Jesús, Doctora de l'Església universal.

EL CASTELL INTERIOR o Les Estances de Santa Teresa

Mandat d'escriure

El *Llibre de les Estances* o *El Castell Interior* de Santa Teresa és considerat habitualment la seva millor obra. Més que història, aquest llibre conté biografia, més encara, autobiografia. En el seu diàleg amb Gracián, parlant del *Llibre de la Vida*, aquest va dir a la Santa: “Feu memòria del que recordeu i d'altres coses i escriviu un altre llibre, i digueu la doctrina en general, sense anomenar a qui li hagi passat allò que expliqueu.”

Aquest altre llibre serà el *Castell Interior*. La pròpia autora, contenta amb la seva obra, dóna la preferència a aquest sobre l'altre: a *Estances sobre Vida*; en termes de joieria, encara que per a ella *Vida* sigui una joia, és més preciós i amb esmalts i elaboracions més delicats el segon (*Castell Interior*), o, dit d'una altra manera per ella mateixa: “A parer meu, li porta avantatge el que després he escrit, encara que fra Domingo Báñez diu que no és bo; si més no, tenia més experiència que quan el vaig escriure.”

El mandat d'escriure *Les Estances* li va venir de tres bandes: del pare Gracián, del doctor Velázquez, i del “vidrier” major: Jesucrist, que, d'altra banda, era el seu “Llibre viu”.

Les condicions de salut que estava passant la Mare eren molt penoses “amb soroll i feblesa tan gran (de cap) que fins i tot els afers forçosos escric amb pena”. La situació de l’Orde era de gran risc i Teresa mateixa es trobava confinada a Toledo, a manera de presó. Però la fortalesa d’aquesta dona li dóna l’equilibri necessari per poder escriure amb grandesa. I ella, que ha dut a terme tantes fundacions sense salut i enmig de moltes contradiccions, ara construirà aquest seu castell amb la mateixa força de voluntat.

Temps d’escriptura, autògraf, destinatàries

L’hora de la primera pedra i de l’última ens la revela ella mateixa: “Així, doncs, el començo a complir [el mandat que ha rebut] avui, dia de la Santíssima Trinitat de l’any 1577, en aquest monestir de Sant Josep del Carme, de Toledo, on actualment em trobo.” Això en el pròleg. I en la conclusió del llibre: “Això va ser acabat d’escriure al monestir de Sant Josep d’Àvila, l’any 1577, vigília de Sant Andreu [29 de novembre], per a glòria de Nostre Senyor, que viu i regna per sempre més. Amén.” (7E, concl., 5).

En total, sis mesos menys dos dies des que va començar a escriure fins que va concloure. Un parell de vegades, almenys, parla d’interrupció en l’escriptura, “perquè els afers i la salut m’obliguen a deixar-ho al millor temps” (4E 2,1), i en un altre lloc dirà: “han passat ja quasi cinc mesos des que ho vaig començar fins ara i, com que el cap no està per a tornar-ho a llegir, tot deu anar desbaratat, i qui sap si diré alguna cosa dues vegades” (5E 4,

amb moltes temptacions perquè no deixen del tot el món.

Les *terceres estances* (2 capítols) són per a les ànimes que exerciten la virtut i la pregària, però posant-hi un dissimulat amor d’elles mateixes. Necessiten humilitat i obediència.

Les *quartes estances* (3 capítols) són ja el començament de les coses “sobrenaturals”: la pregària de quietud i un inici de la unió. Els fruits encara no són estables, i per això les ànimes han de fugir del món i de les ocasions.

Les *cinquenes estances* (4 capítols) són ja de plena vida mística, amb la pregària d’unió que és sobrenatural i la dóna Déu quan vol i com vol, si bé l’ànima s’hi pot preparar. Els senyals vertaders d’aquesta unió són que sigui total, que no manqui la certesa de la presència de Déu i que es produeixin tribulacions i dolors en els quals demostrar l’amor a Déu. Es necessita una gran fidelitat.

Les *sisenes estances* (11 capítols). S’aconsegueix una gran purificació interior de l’ànima, i entre les gràcies que s’hi donen, totalment sobrenaturals, hi ha les locucions, els èxtasis, etc. Un gran zel per la salvació de les ànimes, que la porta a deixar la seva soledat. És necessària la contemplació de la humanitat de Crist per arribar als darrers graus de la vida mística.

Les *setenes estances* (4 capítols) són el cim de la vida espiritual, en la qual es rep la gràcia del matrimo-

El famós Catecisme holandès presenta així als creients d'avui aquesta obra teresiana: “Santa Teresa va escriure un llibre en què l'ànima està representada per un castell amb set estances. Estança rere estança, s'arriba a la setena, en la qual habita Déu, és a dir, Crist. La seva presència es percep a tot el castell, però quan l'ànima arriba al centre, immersa en la seva pròpia realitat, se sent tota envaïda pel serè sentiment que Déu és en ella. L'ànima viu dins de la realitat terrena, que es presenta magnífica als seus ulls, perquè entén que Déu és el cor inefable de tota realitat.”

I en la *Positio* per al Doctorat de la Santa es troba com a element principal l'informe de l'advocat de la causa. Per a defensar l'altura de la doctrina eminent de la doctoranda, s'ofereix una mena de resum de *Les Estances*, d'aquesta manera:

“Aquesta és la principal obra teresiana i fins i tot –segons alguns– de tota la mística cristiana [...]. El llibre es divideix en set parts, o estances, cada una de les quals té uns quants capítols, llevat de les segones, que tenen un sol capítol.

Les *primeres estances* (2 capítols) són les ànimes que tenen desitjos de perfecció, però encara estan ficades en els preocupacions del món, de les quals han de fugir i cercar la soledat.

Les *segones estances* (1 capítol) són per a les ànimes amb gran determinació de viure en gràcia i que es donen, per tant, a la pregària i alguna mortificació, si bé

1). Torna sobre el seu manuscrit i acaba l'obra el 29 de novembre.

I, una vegada conclòs el llibre, diu: “dono per ben esmerçat el treball, si bé confesso que ha estat molt poc”. L'autògraf de *Les Estances* és al monestir de les carmelites descalces de Sevilla des d'octubre de 1618. El 1622 va ser tret en processó pels carrers de Sevilla amb ocasió de les celebracions per la canonització de l'autora. I l'última i més perllongada sortida del manuscrit va tenir lloc el 1961 fins a Roma, on fou degudament restaurat per l'“Istituto Ristauro Scientifico del libro” del Vaticà i l'“Istituto di Patologia del libro” d'Itàlia. Va tornar a Sevilla el 1962 i allà es conserva al monestir de les Descalces, en un singular estoig reliquiari: les muralles d'Àvila, que han esdevingut castell per tancar i custodiar l'autògraf del *Castell interior*. Aquesta última obra és deguda a la idea i la sol·licitud del P. Anastasio Ballestrero, aleshores Superior General de l'Orde.

Les primeres destinatàries són les seves monges, com diu en aquesta mena de dedicatòria: “Aquest llibre, anomenat “castell interior”, fou escrit per Teresa de Jesús, monja de Nostra Senyora del Carme, per a les seves germanes i filles, les monges carmelites descalces”. Destinatari de l'obra és també tot fidel cristià, candidat a la santedat des del seu baptisme i per ell.

Visita al Castell

És l'autora mateixa la qui ens va guiant des d'una de les seves confessions més matineres. Té la ploma a la mà veient

com podrà començar a escriure i “se m’ha ocorregut el que ara diré per iniciar amb algun fonament: consisteix a considerar la nostra ànima com un castell tot de diamant o d’un cristall molt clar, on hi ha moltes cambres, així com al cel hi ha moltes estances (Jn 14,2). Que si ho pensem bé, germanes, no és altra cosa l’ànima del just sinó un paradís on Déu, tal com ell mateix diu, té les seves delícies (Pr 8,31)” (1E 1,1).

Ja des d’aquí, sense cap complicació, entenem quin o, més ben dit, qui és per a ella el castell interior: la persona humana, i veiem com s’està està deixant il·luminar per aquest parell de textos bíblics, de l’Evangeli de Joan i del Llibre dels Proverbis.

Per organitzar la lectura i l’estudi d’una obra tan important com aquesta, per assaltar aquest castell (si és permesa la frase), es va publicar ja fa uns quants anys “un gran treball on s’analitzen amb lupa els nuclis bàsics de la simbolització teresiana, els eixos temàtics de cada una de les estances, l’itinerari lèxic de la interiorització, el camí vers la construcció simbòlica de la interiorització mateixa” (Montserrat Izquierdo Sorli).

Aquesta mena d’estudi i de lectura no resulta fàcil per a la majoria de lectors que tenen a les mans el llibre de *Les Estances*. Però tenen a l’abast uns esquemes molt senzills i molt comprensius. En aquesta elaboració entren elements doctrinals bàsics, en els quals s’interrelacionen necessàriament els dos protagonistes: Déu i l’home. *Déu* que viu i actua, i es comunica a dins. *L’home* (l’ànima) com a escenari i protagonista de l’aventura espiritual. I *la pregària*, que és el pont de comunicació entre

Castell resulta també molt útil fixar en la memòria alguns punts en els quals la Mare condensa la doctrina que va estenent els seus tentacles al llarg de tot el llibre. N’hi haurà prou amb alguns exemples: dignitat, capacitat, bellesa de l’ànima humana (1E 1); presència total, natural i sobrenatural de Déu en l’ànima (5E 1,10); consciència teresiana de la diversitat d’ànimes (1E 1,3; 5E 3,4); fabricar cadascú la seva estança en Déu (5E 2, títol i cos del capítol); ser espirituals de debò (7E 4,8); no quedar-se nans (7E 4,9); ser plenament realistes (7E 4,14); no posar límits a les obres de Déu (6E 4,12).

I com a capítol imprescindible sobre Jesucrist cal llegir 6E 7, que té per títol: “diu que és una gran equivocació, per molt espirituals que siguin, que no s’exercitin a tenir present la humanitat de nostre Senyor Jesucrist, la seva passió i la seva vida sacratíssimes i també la seva gloriosa Mare i els sants. És molt profitós.” És un capítol paral·lel a *Vida 22*.

Concloent

En 6E 10,3 la Santa ens sorprèn amb la identitat i al mateix temps amb la diversitat que assenyala en aquest pas: “Ara considerem que Déu és com una casa o un palau molt gran i bellíssim i que aquest palau, com dic, és el mateix Déu.” Partint d’aquestes paraules, s’arriba immediatament a allò mateix de “Sigueu perfectes com el vostre Pare celestial és perfecte” (Mt 5,48). Diríem aquí: *Sigueu castells formosos com ho és el vostre Pare celestial*.

resumeix en ella mateixa la perfecció, Déu mateix. Però la pregària és la primera cosa.”

Per això, José Vicente Rodríguez ha escrit amb tota la raó: “Partint de la realitat de la gràcia i de l’amor, que fan que l’ànima sigui agradable a Déu, que sigui el paradís on ell es delecta (1E 1,1), les estances es van fent a base d’amor, vindran a ser els diversos graus d’amor de l’ànima, ja que “l’aprofitament de l’ànima no consisteix a pensar molt, sinó a estimar molt” (F 5,2), i també “per a arribar a les estances que desitgem, no està el quid a pensar molt, sinó a estimar molt” (4E 1,7).

Aquest amor no és excoent sinó que inclou altres activitats, altres exercicis, i així tindrem que l’ànima establerta en amor s’ocuparà, per exemple, en el coneixement propi i en l’exercici d’humilitat, i tindrem les primeres estances (1E 2,8-9). Hi haurà també una diversificació segons les diferents gràcies rebudes de Déu (1E 1,3). Això es veu ben clar en la lectura successiva d’aquesta obra teresiana, ja que és el fonament, per exemple, de les quartes estances (la pregària de quietud), de les cinquenes (la pregària d’unió), de les sisenes (el desposori espiritual), i de les setenes (el matrimoni espiritual).”

Per entendre plenament com la Santa porta tot el seu carregament doctrinal, és aconsellable llegir amb atenció l’últim capítol de tot el llibre (7E 4). Aquí fa la impressió que la Mare vol aterrar sobre els fonaments més sòlids de la vida cristiana: l’amor fratern i la configuració amb Crist. *El Castell interior* és, sens dubte, un manual esplèndid de santedat.

Com a ajudes i punts de referència en el recorregut del

Déu i l’ànima. D’aquí brolla la idea, el concepte d’“estances”.

Teresa divideix l’obra del castell en set estances, però ella mateixa adverteix: “no us imagineu que són pocs els apartaments, sinó un milió” (1E 2,12), i més clarament: “Tot i que no tractem més que de set estances, en cada una de les d’aquest castell n’hi ha moltes: a baix i a dalt i als costats” (7E, concl.,3).

Prescindint de la comprensió del castell en el qual hi ha i es veuen i es poden visitar diverses habitacions, cambres, apartaments, *estances*, cal recordar sempre que l’ànima és la que té en ella mateixa les diverses estances, les porta amb ella, es considera repartida en set estances, sense impedir que aquestes set es converteixin en setanta vegades set, és a dir, en incomputables.

A partir d’un text que va deixar escrit a *Fundacions* 14,5 s’il·lumina bé aquest fet: “Com menys tinguem aquí, més gaudirem en aquella eternitat on les estances estan d’acord amb l’amor amb què hem imitat la vida del nostre bon Jesús.” Aquest més enllà el té ja molt present en el moment en què comença a escriure: “on hi ha moltes cambres, així com al cel hi ha moltes estances” (1E 1,1). Aquí se sent el ressò del passatge evangèlic, si bé sense citar-lo: “A casa del meu Pare hi ha lloc per a molts; si no hi fossin, ¿us podria dir que vaig a preparar-vos-hi estada?” (Jn 14,2).

El recorregut del castell es torna fàcil i agradable de la mà de l’autora. Després de llegir a poc a poc el pròleg, el lector s’ha de deixar portar pels títols dels 27 capítols que té el llibre. La Santa té una habilitat singular per sintetitzar en aquests epígrafs el que vol dir. Més encara, com sembla segur, els títols es-

tan escrits després d'haver redactat el text, cosa que mostra la doble habilitat sintetitzadora i clarificadora de l'autora.

Acabada la lectura dels 27 títols, el lector pot posar atenció en la conclusió, especialment en els números 2 i 3, on la Mare disposa una vegada més criteris de vida i de lectura que ha anat semblant al llarg del llibre.

Un altre mètode força senzill per anar fixant la ment en la doctrina del *Castell interior* consisteix a atendre a la substància bíblica que la Santa mou en cada una de les estances. És una substància bíblica integrada per textos, tipus, personatges, motius bíblics.

Es poden veure com a exemple les Segones Estances, on trobem:

1. Textos: “qui estima el perill hi sucumbirà” (Sir 3,26), “no sabem el que demanem” (Mt 20,22), “sense la seva ajuda no es pot fer res” (Jn 15,5); “pau a vosaltres” (Jn 20,19.21).

2. Tipus bíblics: el fill pròdig, perdut i alimentant-se amb menjar de porcs (Lc 15,16), i els soldats de Gedeó quan anaven a la batalla (Jt 7,5-7).

3. Textos i motius al mateix temps: “Ningú no pujarà al meu Pare sinó és per mi” (Jn 14,6); “el qui em veu a mi veu el Pare” (Jn 14,19).

Aquest fil conductor és ben fàcil de seguir i molt útil al llarg de totes les estances. Cal no oblidar tampoc una cosa molt corrent en la Santa escriptora: el món dels seus símils, exemples o comparacions, que en la seva pedagogia la fan assemblar-se tant al diví Mestre. Un dels exemples totals és la comparació del

castell (1E 1,3). Aquest símil no és exclusiu (ni en seu esperit ni en la seva ploma) de *Les Estances*, sinó que ja l'ha usat al *Camí de Perfecció* (CV 28,9-12; CE 48,1-4); Al *Camí* no usa la paraula “castell”, sinó “palau”, però la substància és la mateixa. Un altre exemple de comparació, potser la millor, és la del cuc de seda (5E 2,1-10).

El tema o, més ben dit, la realitat de la pregària és present a tot el castell com a fil conductor. La presència de la pregària la deixa ben clarament proposada ja en 1E 1,7: “Segons la meua manera de veure, la porta per a entrar en aquest castell és l'oració, tant mental com vocal, i reflexionar bé, ja que per a ser oració de debò hi ha d'haver la meditació del que estem dient. De l'oració en què hom no pensa amb qui parla, ni què demana, ni qui és el qui demana, ni a qui demana, jo no en dic pas oració, per més que la persona mogui els llavis”.

Aquesta afirmació no s'ha de perdre de vista, comptant amb l'evolució que es va seguint: pregària rudimentària, com uns primers assajos; meditació, simple mirada, estar en presència de Déu; recolliment infús, quietud, gustos; pregària d'unió, Déu en el fons de l'ànima; formes extàtiques, visions, locucions, èxtasis, ferida d'amor, ànsies d'eternitat; contemplació perfecta. De la conjunció de tots aquests elements que hem assenyalat, ben aprofitats, anirà sorgint en el lector, a més del gust mental, la comprensió de la doctrina teresiana.

Des de França, algú va escriure fa temps, si bé no era a propòsit de la doctrina teresiana: “La pregària és la primera cosa de totes. No és pas la més essencial: l'essencial és la caritat, que